

BUXORO VILOYATI TUMANLARIDA YASHOVCHI BOLALARDA FLYUOROZ KASALLIGINI OLDINI OLISH

Taylakova D.I.¹, Vohidov U.G.²

¹ PhD, dotsent, Abu Ali Ibn Sino nomli Buxoro Davlat tibbiyot instituti.

² Doktorant, Abu Ali Ibn Sino nomli Buxoro Davlat tibbiyot instituti.

ANNOTATSIYA

O'zbekistonda ichimlik buloqlaridagi suv tarkibida ftor miqdori past (0,5 mg/l dan kam), bu uni iste'mol qiladigan odamlarda tishlarning karies bilan zararlanishiga yordam beradi. Ammo so'nggi yillarda ichimlik suvida ftorning yuqori konsentratsiyasi bo'lgan chuqur artezian quduqlaridan yer osti suv ta'minotiga o'tish bilan hozirgi vaqtda aholida flyuoroz paydo bo'lishi kutilmoqda. S. N. Cherkinskiy va R. M. Zaslavskaya maktab o'quvchilari tishlarining flyuoroz bilan zararlanishining ichimlik suvidagi ftor konsentratsiyasiga bog'liqligini aniqladilar. Shunday qilib, ichimlik suvidagi ftor konsentratsiyasi 0,9 dan 1,25 mg/l gacha bo'lsa, 1,4 dan 1,74 mg/l gacha bo'lgan konsentratsiyada - 44% va 3,8 dan 4,65 mg/l gacha bo'lgan konsentratsiyada - 84% ni tashkil etdi. Yozda suv iste'moli kuniga 5 litrga yetadigan O'zbekiston sharoitida ftoridning bir xil konsentratsiyasi bilan ko'proq foiz hollarda flyuoroz va kamroq hollarda karies kuzatilishi mumkin.

Kalit so'zlar: flyuoroz, bolalar, rivojlanish, diagnostika.

Iqtibos keltirish uchun:

Taylakova D.I., Vohidov U.G. Buxoro viloyati tumanlarida yashovchi bolalarda flyuoroz kasalligini oldini olish. *Интегративная стоматология и челюстно-лицевая хирургия*. 2024;3(1):140–145. <https://doi.org/10.57231/j.idmfs.2024.3.1.019>

PREVENTION OF FLUOROSIS IN CHILDREN LIVING IN THE BUKHARA REGION

Taylakova D.I.¹, Vohidov U.G.²

¹ PhD, docent, Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali Ibn Sina.

² Doctoral student, Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali Ibn Sina.

ABSTRACT

Drinking water in Uzbekistan has a low fluoride content (less than 0.5 mg/l), which contributes to tooth decay in people who eat it (A. 3. Zahid and V. Nazirov; I. Giasov). But with the shift in recent years from deep boreholes to underground water supplies with high concentrations of fluoride in drinking water, fluorosis is now expected in the population. S. N. Cherkinskiy and R. M. Zaslavskaya found that damage to the teeth of schoolchildren by fluorosis depends on the concentration of fluoride in drinking water. For example, the fluorine concentration in drinking water ranged from 0.9 to 1.25 mg/l, from 1.4 to 1.74 mg/l to 44% and from 3.8 to 4.65 mg/l to 84%. In Uzbekistan, where water consumption in summer reaches 5 litres per day, the same fluorine concentration can be observed in a higher percentage of fluorosis and in a smaller caries.

Keywords: fluorosis, children, development, diagnosis.

For citation:

Taylakova D.I., Vohidov U.G. Prevention of fluorosis in children living in the Bukhara region. *Integrative dentistry and maxillofacial surgery*. 2024;3(1):140–145. <https://doi.org/10.57231/j.idmfs.2024.3.1.019>

MAVZUNING DOLZARBLIGI.

O'zbekistonda ichimlik buloqlaridagi suv tarkibida ftor miqdori past (0,5 mg/l dan kam), bu uni iste'mol qiladigan odamlarda tishlarning karies bilan zararlanishiga yordam beradi (A. 3. Zohidov va V. Nazirova; I. Giyasov).

Ammo so'nggi yillarda ichimlik suvida ftorning yuqori konsentratsiyasi bo'lgan chuqur artezian quduqlaridan er osti suv ta'minotiga o'tish bilan hozirgi vaqtda aholida flyuoroz paydo bo'lishi kutilmoqda.

S.N. Cherkinskiy va R.M. Zaslavskaya maktab o'quvchilari tishlarining flyuoroz bilan zararlanishining ichimlik suvidagi ftor konsentratsiyasiga bog'liqligini aniqladilar. Shunday qilib, ichimlik suvidagi ftor konsentratsiyasi 0,9 dan 1,25 mg/l gacha bo'lsa, 1,4 dan 1,74 mg/l gacha bo'lgan konsentratsiyada — 44% va 3,8 dan 4,65 mg/l gacha bo'lgan konsentratsiyada — 84% ni tashkil etdi. Yozda suv iste'moli kuniga 5 litrga yetadigan O'zbekiston sharoitida ftoridning bir xil konsentratsiyasi bilan ko'proq foiz hollarda flyuoroz va kamroq hollarda karies kuzatilishi mumkin. Qashqadaryo viloyati Koson tumani qishloq aholisining tuproq, ichimlik suvi va oziq-ovqat ratsionidagi ftor tarkibini o'rganish, ularning tishlarini flyuoroz va karies bilan zararlanishini tekshirish. O'rganilgan aholi chorvachilik bilan shug'ullanadi, 4 ta o'z-o'zidan oqib chiqadigan artezian quduqlaridan suv iste'mol qiladi, asosan mahalliy mahsulotlar bilan oziqlanadi. Hududda tuproq va suvni chiqindilar bilan ifloslantiradigan sanoat yo'q. O'g'itlar va pestitsidlar bu erda ishlatilmaydi. Yalpi ftor miqdori bo'yicha o'rganilgan tuproqlar O'zbekistonning boshqa viloyatlaridagilardan farq qilmadi, ularda suvda eriydigan ftor ko'proq edi. Shunday qilib, Qoson tumani tuprog'idagi suvda eriydigan ftorid shakllarining tarkibi 0-25 sm qatlamdagi $5,2 \pm 0,33$ mg/kg dan O'zbekistonning boshqa tuproqlarida 26-50 sm qatlamdagi $5,15 \pm 0,36$ mg/kg gacha $0,25 \pm 0,04$ dan $3 \pm 0,52$ mg/kg gacha bo'lgan mutlaqo quruq tuproq.

Zamonaviy stomatologiya keng doiraga ega samarali usullar flyuoroz terapiyasi. Biroq, Buxoro viloyatining Jondor, Olot va Qorovulbozor tumanlaridagi ko'plab bemorlar, birinchi navbatda maktab o'quvchilari uchun muammo bo'lib qolmoqda. Hozirgi vaqtda bu muammo tobora dolzarb bo'lib bormoqda.

Tadqiqotning maqsadi -maktab yoshidagi bolalarda flyuoroz shakllarini aniqlash va shu asosda tishlarning holatini yaxshilash uchun ushbu kasallikning ikkilamchi oldini olish va davolash usullarini takomillashtirishdir.

MATERIALLAR VA USULLAR

Kuzatishlar uchun 3 ta tuman (Buxoro viloyatining Jondor, Olot va Qorako'l tumanlari) tanlangan. Tadqiqotda 297 maktab yoshidagi bolalar ma'lumotlaridan foydalanilgan.

Buxoro viloyati Olot tumanidagi 297 nafar bolaning 74 nafarida tish flyuorozining yengil shakli (to'qimali va shtrixli), (36 o'g'il bola 49%, 38 qiz 51%) aniqlangan. Buxoro viloyati Jondor tumanidagi 68 nafar bolada mayda va shtrixli tish fluorozi aniqlangan (33 o'g'il bola 49%, 35 qiz 51%). Buxoro viloyatining Qorako'l tumanidagi 56 nafar bolada flyuorozning shtrixli, dog'li va bo'rsimon-dog'li shakli aniqlangan, ulardan (27 o'g'il - 48%, 29 qiz - 52%). V. K. Patricheva tasnifiga ko'ra Buxoro viloyatining 3 tumanidan o'rganilgan barcha bolalarda tish flyuorozining engil shakli (chiziqli va dog'li), eroziv shakli alohida holatlarda uchraydi.

Shunday qilib, tish flyuorozi bo'lgan bolalarning umumiy soni 198 bolani tashkil etdi.

Klinik tekshiruv ma'lumotlarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, bolalarda tish flyuorozi shakllarining tarqalishi bo'yicha dog'li shakl (70,3%), chiziqli shakl (36%), bo'r-dog'li (2%) alohida holatlarda topilgan va eroziv shakl kuzatilmagan.

Almashish va doimiy prikus davrida bolalardagi klinik ko'rinishlarga ko'ra, dog'li shakl birinchi o'rinni egalladi. Olot tumanida $n=74$ dan fluorozi dog'li shakli (73%, $n=54$) bolalarda va (27%, $n=20$) bolalarda shtrixli shakl kuzatilgan. Jondor tumanida 68 boladan iborat flyuorozi dog'li shakli $n=49$ (72%) da, shtrixli shakli esa $n=19$ (28%) bolalarda uchraydi. Qorako'l tumanida $n=56$ boladan shtrix shakli $n=10$ (18%) da, dog'li shakli $n=38$ (68%) da va bo'r-dog'li shakli $n=8$ (14%) da uchraydi. Eroziv shakl hech bir hududda kuzatilmagan.

Klinik dalillar shuni ko'rsatdiki, Olot tumani bolalaridagi flyuorozi dog'li shakli Jondor tumani bolalariga qaraganda 1% va Qorako'l tumani bolalariga qaraganda 5% ko'proq. Jondor tumanida shtrixli shaklning paydo bo'lishi Olot tumaniga qaraganda 1 foizga va

Qorako'l tumaniga qaraganda 10 foizga ko'p edi. Flyuorozning bo'rsimon-dog'li shakli faqat Qorako'l tumanida topilgan.

Shunday qilib, tish flyuorozi va uning turli xil ko'rinishlari bo'lgan bolalar soni hozirgi vaqtda ko'payib bormoqda, bu esa ushbu muammoning dolzarbligini tasdiqlaydi.

Yuqoridagilar tegishli davolash-profilaktika va sog'lomlashtirish tadbirlari majmuini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish joylaridagi ekologik vaziyatni hisobga olgan holda bolalarda tish flyuorozining ikkilamchi profilaktikasi va davolash bo'yicha murakkab va shoshilinch vazifani ilgari surmoqda.

Bolalarda tish flyuorozining ikkilamchi oldini olishning istiqbolli yo'nalishlaridan biri bu yangi remineralizatsiya qiluvchi GC MI Paste gelini qo'llash va Supradin Kids-da qo'llashdir.

GC MI Paste remineralizatsiya geli sutdan olingan patentlangan PP-ACP (Recaldent) komponentini o'z ichiga oladi. Tish yuzasida emalni parchalanishdan himoya qiluvchi biologik himoya plyonka hosil qiladi.

Gel erta bosqichlarda kariesning oldini olish va davolash uchun ishlatiladi, tish flyuorozi, mineral muvozanatni tiklaydi, tishlarning sovuq va issiqqa sezgirlikni kamaytirishga yordam beradi. Pastada ftorid mavjud emas, shuning uchun bolalar uchun tavsiya etiladi. Tish emalining shakllanishiga yordam beradi, sut tishlarini kislotalar ta'siridan himoya qiladi, erta karies bilan kurashadi.

Pasta yogurtning yengil, ko'zga tashlanmay-

1-rasm. GC MI Paste remineralizatsiya geli.

digan ta'miga ega. U applikatsiya shaklida qo'llaniladi. Emal sifatini yaxshilaydi va og'iz sog'lig'ini saqlaydi.

Applikatsiya orqali ishlatiladi. Ftoridni o'z ichiga olmaydi. U bolalar uchun, shu jumladan sut tishlari uchun ishlatilishi mumkin.

Supradin Kids baliqlar tabletkalari-oziq-ovqatga biologik faol qo'shimchalar (BAD), xolin, C, B6, B12 vitaminlari va niatsinamid (nikotinamid) ning qo'shimcha manbai.

Tarkibi: Omega-3 yog' kislotalari to'qima hujayralari membranalarining fosfolipid qatlamining muhim tarkibiy qismidir. Miya va ko'zning to'r pardasi uchun Markaziy asab tizimi va ko'rish apparati optimal ishlashini ta'minlash uchun fiziologik jihatdan ajralmas ozuqa sifatida zarur.

Xolin organizmning rivojlanishi, o'sishi, ishlashini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Tishlaringizni ftoridsiz tish pastasi bilan yuvgandan so'ng, quruq tish cho'tkasi yoki barmog'ingizga katta no'xat kattaligidagi GC MI Paste pastasini siqib qo'ying (taxminan 1 sm chiziq, 0,3 g pasta) (rasm.1). Pastani tishlar yuzasidan yoyib, muloyimlik bilan surting. Tupurmasdan 3 daqiqa ushlab turiladi, chunki tupurik gelning samaradorligini oshiradi. 3 daqiqadan so'ng ular tupurikni muloyimlik bilan tupurishadi. 30 daqiqa davomida bolalardan ovqat va ichimlikdan voz kechishni so'rashadi. 30 daqiqadan so'ng og'zni ozgina suv bilan yuvishadi.

Ertalab va kechqurun foydalanish tavsiya etildi. Shu bilan birga Supradin Kids tayinlandi (4 hafta davomida kuniga 3 marta 1 tabletk).

Shunday qilib, Olot tumanida davolanishning dastlabki 3 oyida bolalarda emal remineralizatsiyasidan keyin rangning qisman yaxshilanishi 16% da, 5 oy ichida rangning

2-rasm. GC Gradia Direct Flo plomba ashyosi

qisman yaxshilanishi 31,8% da kuzatilgan. Jondor tumanida 3 oy ichida 29,6% rang qisman yaxshilandi, 5 oy ichida tish rangining qisman yaxshilanishi 44,4% da kuzatildi. Qorako'l tumanida 3 oy davomida dog'lar rangining qisman o'zgarishi 27,2% da kuzatilgan, 5 oy ichida qisman rang o'zgarishi bolalarning 45,4 foizida kuzatilgan.

Olot tumanida 6 oylikdan boshlab kuzatuv davomida $n=54$ dan $n=35$ (65%) chaqaloqlarda va flyuorozning chiziqli shakli bo'lgan bolalarda $n=10$ (50%) $n=20$ da tish dog'lari rangining qisman yaxshilanishi kuzatildi. Jondor tumanida flyuorozning dog'li shakli bo'lgan bolalarda ($n=31$, 63%) va flyuorozning chiziqli shakli bo'lgan bolalarda ($n=7$, 37%) dog'lar rangining qisman yaxshilanishi kuzatildi.

Qorako'l tumanida ($n=38$) tekshirilgan bolalardan ($n=38$) flyuorozning dog'li shaklida dog'lar rangining qisman yaxshilanishi $n=20$ (53%), bolalarda $n=10$ chiziqli shaklda, dog'lar rangining yaxshilanishi $n=4$ (40%)da, dog'lar rangining yaxshilanishi $n=8$ dan flyuorozning bo'r-dog'li shakli bo'lgan bolalar $n=2$ (25%)da kuzatilgan.

Olingan ma'lumotlarga asosanib, biz flyuorozning dog'li, chiziqli va bo'r-dog'li shakllarini remineralizatsiya qiluvchi davolashni eng to'g'ri va samarali deb hisoblaymiz. Olti oylik kompleks terapiyadan so'ng ular tishlarni to'ldirishni boshladilar. Kichik tish nuqsonlari bilan va bu kuzatilgan (tish flyuorozining barcha shakllarida) GC Gradia Direct Flo nur bilan davolanadigan mikrofil gibrid suyuq kompozitsiyasi bilan to'ldirilgan.

GC Gradia Direct Flo – bu GC Gradia Direct bilan birgalikda foydalanish uchun maxsus ishlab chiqarilgan suyuq, nurga chidamli gibrid rentgen kontrasti kompozitdir (rasm.2). Muayyan jismoniy xususiyatlar va shprints yordamida to'g'ridan-to'g'ri qo'llash qobiliyati tufayli ushbu material kompozit restavratsiya ostidan taglik sifatida ko'yish uchun ham idealdir.

Xususiyatlari va afzalliklari:

GC Gradia Direct Floning suyuq yoki yopishqoq bo'lmagan tarkibi bo'shliq devorlariga yaxshi moslashadi va materialni qo'llashni osonlashtiradi.

Yorug'likni davolash va rentgen kontrasti, bu tashxisni osonlashtiradi

Shprintsning maxsus konfiguratsiyasi ishlov

berish qulayligi va dastur aniqligini ta'minlaydi
Qo'llanilishi:

Kompozit restavratsiya uchun tagliklar / asoslar, masalan, GC Gradia Direct-dan;

Tunnel charxlash paytida bo'shliqlarni to'ldirish;

Minimal intervensiya bilan juda kichik bo'shliqlarni to'ldirish;

Harakatlanuvchi tishlarni immobilizatsiya qilish;

Kompozit restavratsiyadagi kichik nuqsonlarni tuzatish.

Shunday qilib, plombalangandan 3 oy o'tgach, davolangan bolalarning 100 foizida chiziqli, bo'r-dog'li va ba'zi dog'li shakllarda plombaning to'liq saqlanganligi aniqlandi. 6 oydan keyin, bolalarning 95,5 foizida plombalar to'liq saqlanib qolgan va bolalarning 4,5 foizida qisman plombaning tushishi kuzatilgan.

Oldini olish va davolash paytida kuzatilgan ba'zi muvaffaqiyatsizliklar belgilangan davolash choralari o'tkazish intizomining yomon yoki etarli emasligi bilan bog'liq edi.

Birinchidan, tishning qattiq to'qimalariga zarar etkazilishining differentsial diagnostikasi va tishlarni tozalash sifatini sinchkovlik bilan nazorat qilish bilan oldindan kompleks (umumiy va mahalliy) remineralizatsiya terapiyasini o'tkazish muhim rol o'ynaydi (bu mahalliy protseduralarning muvaffaqiyati va samaradorligini sezilarli darajada oshiradi). Tish flyuorozining barcha shakllarini davolashda ijobiy natijalarga erishishga imkon beradi.

Dastlabki remineralizatsiya terapiyasiz o'tkazilgan davolanish natijalari ko'rsatganidek, tishlarni plombalash jarayonini darhol boshlash mumkin emas, chunki tish flyuorozining chiziqli va bo'r-dog'li shakllarida emal tuzilishining buzilishi kuzatiladi. Bu plomбалarning tushishiga va tishning yanada parchalanishiga olib keladi.

Ikkinchidan, tishlarning nokarioz kasalliklari bilan og'rigan bolalar guruhi tishlarni plombalash va dog'larni yo'q qilishdan keyin ham qo'shimcha kuzatuv, tibbiy ko'rik va davolanishga muhtoj.

GC MI Paste remineralizatsiya geli bilan har uch oyda bir oylik umumiy remineralizatsiya terapiyasini tayinlash bilan 1 yil davomida kuzatuv o'tkazish kerak. Ushbu taktika barcha holatlarda yaxshi natijalar beradi.

XULOSALAR

Buxoro viloyati Olot tumanidagi 297 nafar bolaning 74 nafarida tish flyuorozining yengil shakli (dog'li va shtrixli), (36 o'g'il bola 49%, 38 qiz 51%) aniqlangan. Buxoro viloyati Jondor tumanidagi 68 nafar bolada dog'li va shtrixli tish flyuorozi aniqlangan (33 o'g'il bola 49%, 35 qiz 51%). Buxoro viloyatining Qorako'l tumanidagi 56 nafar bolada flyuorozning shtrixli, dog'li va bo'rsimon-dog'li shakli aniqlangan, ulardan (27 o'g'il - 48%, 29 qiz - 52%).

Almashuv va doimiy prikus davrida bolalardagi klinik ko'rinishlarga ko'ra, dog'li shakl birinchi o'rinni egalladi. Olot tumanida n=74 boladan flyuorozning dog'li shakli (73%, n=54) bolalarda va shtrixli shakli (27%, n=20) bolalarda kuzatilgan. Jondor tumanida 68 boladan iborat flyuorozning dog'li shakli n=49 (72%) da, shtrixli shakli esa n=19 (28%) bolalarda uchraydi. Qorako'l tumanida n=56 boladan shtrixli shakli n=10 (18%) da, dog'li shakli n=38 (68%) da va bo'r-dog'li shakli n=8 (14%) da uchraydi. Eroziv shakli hech bir hududda kuzatilmagan.

Supradin Kids kuniga 2 marta 1 tabletka, 4 hafta davomida + MI Tooth Mousse geli (har kuni 4 hafta davomida) buyurilgan bolalar gigiena indeksining eng yuqori ijobiy dinamikasini, kuzatuv davrida emalning qarshilik darajasini ko'rsatdilar. Shunday qilib, plombalangandan keyin 3 oy o'tgach, davolangan bolalarning 100 foizida chiziqli, bo'r-dog'li va ba'zi dog'li shakllarda plombaning to'liq saqlanganligi aniqlandi. 6 oydan keyin bolalarning 95,5 foizida plombalar to'liq saqlanib qolgan va bolalarning 4,5 foizida qisman plombaning tushishi kuzatilgan.

MANFAATLAR TO'QNASHUVI

Mualliflar ushbu tadqiqot ishi, uning mavzusi, predmeti va mazmuni raqobatdosh manfaatlarga ta'sir qilmasligini ma'lum qiladi.

MOLIYALASHTIRISH MANBALARI

Mualliflar tadqiqot olib borish davomida moliyalashtirish mavjud bo'lmaganligini ma'lum qiladilar.

MA'LUMOTLAR VA MATERIALLARNING OCHIQLIGI

Ushbu tadqiqot davomida olingan yoki tahlil qilingan barcha ma'lumotlar ushbu nashr etilgan maqolaga kiritilgan.

MUALLIFLARNING TADQIQOTDAGI HISSALARI

Barcha mualliflar tadqiqotni tayyorlash va uning natijalarini sharhlash, shuningdek, nashrga tayyorlashga hissa qo'shgan. Barcha mualliflar qo'lyozmaning yakuniy versiyasini o'qib chiqishgan va tasdiqlashgan.

ETIK JIHATDAN MA'QULLASH VA ISHTIROK ETISH UCHUN ROZILIK

Tadqiqot olib borish bo'yicha barcha xalqaro, milliy va/yoki institutsional ko'rsatmalarga rioya qilingan.

NASHRIYOTNING ESLATMASI

"Integrativ stomatologiya va yuz-jag' jarrohligi" jurnali chop etilgan xaritalar va institutsional mansublik ko'rsatkichlari bo'yicha yurisdiksiya da'volariga nisbatan neytral bo'lib qoladi.

Maqola kelib tushgan sana: 4.12.2023 y.

Nashrga qabul qilingan sana: 21.01.2024 y.

ETHICAL STATEMENT AND CONSENT TO PARTICIPATION

The study was conducted in accordance with the local ethical committee.

CONFLICT OF INTERESTS

The authors declare the absence of obvious and potential conflicts of interest related to the publication of this article.

SOURCES OF FUNDING

The authors state that there is no external funding for the study.

AVAILABILITY OF DATA AND MATERIALS

All data generated or analysed during this study are included in this published article.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

All authors contributed to the design and interpretation of the study and to further drafts. All authors read and approved the final manuscript.

ETHICS APPROVAL AND CONSENT TO PARTICIPATE

All applicable international, national and/or institutional ethical guidelines have been followed.

CONSENT FOR PUBLICATION

Not applicable.

PUBLISHER'S NOTE

Journal of *"Integrative dentistry and maxillofacial surgery"* remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Article received on 4.12.2023

Accepted for publication on 21.01.2024

ADABIYOTLAR / REFERENCES

1. Taylakova D.I., Murtazaev S.S. Analysis of anamnestic data and diseases of hard dental tissues in school-age children/EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE. 2022., - P. 88-91.
2. Taylakova D.I., KamilovKh.P. The influence of some environmental pollutants on the histogenesis of teeth in experimental rats EUROPEAN JOURNAL OF PHARMACEUTICAL AND MEDICAL RESEARCH. – 2018. - Vol. 5 (11). - P. 255-258.
3. Hypoplasia In Children Of The Bukhara Region And Measures For Their Prevention / 4TH INTERNATIONAL EDUINDEX MULTIDISCIPLINARY CONFERENCE. – 2019. - P. 39-43.
4. Taylakova D. I. secondary prevention of systemic hypoplasia of tooth enamel in children of the bukhara region// International scientific conference on challenging problems of children's dental. – May 2020. - P.1-3.
5. Taylakova D. I., Khabibova N.N. Determination Of The Immunological Status Of The Oral Cavity Of The Child Population With Congenital Lip And Palate In The Studied Areas//European Journal of Molecular & Clinical Medicine. - 2020, Volume 7, Issue 3. - Pages 3023-3026
6. Taylakova D.I., Kambarova, Sh.A."Analysis of medical anamnesis data and secondary prevention of systemichypoplasia of dental hard tissues in children» // Central Asian Journal of Medicine Recommended Citation.-2020.-P.81-98.
7. Taylakova D.I., Vokhidov U.G. Prevalence and Prevention of Fluorosis in Children Living in the Districts of the Bukhara Region// Annals of the Romanian Society for Cell Biology.-2021. –P. 6982 – 6989
8. Тайлакова Д.И., Копеский И.С. Secondary preventive main tenance system hypoplasia enamel sof teeth at children of Bukhara region//New Day in Medicine.-2020.2(30/2).-P.135-138.
9. Bekjanova O.E., Yusupalixodjayeva S.X., Shukurova U.A., Alimova D.M. Klinik restavratsion stomatologiya, Darslik. Toshkent. 2019 y.
10. Ражабов О.А. Полимерные материалы в реставрационной стоматологии. Учебное пособие. -Бухара. Дурдона. 2019г
11. Хабибова Н.Н., Тайлакова Д.И., Самадова Ш.И. Тизимли гипоплазия. Иккиламчи профилактика ва замонавий даволаш усуллари. Ў ув ўлланма. - Бухоро. Дурдона. 2022й
12. Камалова М.К., Тайлакова Д.И. Ирригационные растворы, применяемые при пульпите и эндодонтии. Ў ув ўлланма. - Бухоро. Дурдона. 2023й.